اگر احساس خواب به شما دست داد در مکان امنی مانند پارکینگ‌های جاده‌ای، خودرو را متوقف کنید و از توقف در شانه بزرگراه خودداری کنید.

پرتره

کاشف اورانوس

۲۳۸سال پیش در چنین روزی، برابر ۱۳ مارس ۱۷۸۱ میلادی، هفتمین سیاره منظومه خورشیدی یعنی اورانوس توسط فردریک ویلیام هرشل، آهنگساز و ستاره‌شناس بریتانیایی-آلمانی کشف شد. جالب آن که هرشل با تلسکوپ کوچک ۱۸ سانتیمتری ساخت خودش این سیاره را کشف کرد. «اورانوس» واژه‌ای است یونانی به معنای آسمان، و نیز خدایگان آسمان نیز در میان یونانیان باستان به همین نام خوانده می‌شد. در واقع هرشل برای نامگذاری سیاره جدید از افسانه‌های یونانی مدد گرفت. اورانوس نام یکی از اسطوره‌های یونان باستان است که تجسم آسمان محسوب شده و پدربزرگ زئوس و پدر کرونوس به شمار می‌رود. در کارنامه این دانشمند و موسیقیدان آلمانی-انگلیسی علاوه بر کشف اورانوس، ساخت ۲۴ سمفونی و کشف اشعه مادون قرمز نیز دیده می‌شود.

تذکره

سُراینده نغمه جاودان

اخیرا دست‌بردن در سرود جاودان «ای ایران» باعث شد بار دیگر نام سراینده این سرود یعنی حسین گل‌گلاب و داستان چگونگی سرودن «ای ایران» بر سر زبان‌ها بیفتد. این که او در زمان اشغال ایران و بحبوحه جنگ جهانی دوم شاهد سیلی‌خوردن افسری ایرانی از یک نظامی انگلیسی در خیابان بوده و آنچنان تحت‌تأثیر این صحنه ناراحت‌کننده قرار می‌گیرد که «ای ایران» را با چشمانی اشکبار بر صفحه کاغذ جاری می‌سازد. ۳۴سال پیش در چنین روزی، برابر ۲۲ اسفند ۱۳۶۳ خورشیدی، حسین گل‌گلاب در ۸۷سالگی درگذشت اما شاید کسی توجه نکرد که او منهای سرودن «ای ایران» شخصیتی فرهنگی و برجسته بود که تنها یک وجه حیات حرفه‌ای‌اش با سرایش این سرود معنا یافت. او تحصیلکرده دانشکده پزشکی و گیاه‌شناسی بود. همچنین ساز می‌زد و نت‌های موسیقی را می‌شناخت و اشعار خود را در همان لحظه سرودن با این نت‌ها تطبیق می‌داد. حسین گل‌گلاب در کنار شخصیت‌هایی چون محمود حسابی، علی‌اصغر حکمت و علی‌اکبر دهخدا از نخستین اعضای فرهنگستان ایران به شمار می‌رفت که برای اصلاح زبان و خط فارسی ایجاد شد.

فوکوس

کریشتوف کیشلوفسکی سر صحنه تصویربرداری فیلم

۲۳ سال پیش، برابر با سیزدهم مارس ۱۹۹۶ میلادی، کریشتوف کیشلوفسکی، کارگردان شهیر لهستانی در ورشو درگذشت. اغلب آثار این کارگردان مهم و تأثیرگذار اروپایی تا همین امروز آثارش در دانشکده‌های سینمایی جهان تدریس می‌شود. از شاخص‌ترین آثار او می‌توان به «زندگی دوگانه ورونیک»، مجموعه «ده فرمان» و سه‌گانه «آبی»، «سفید» و «قرمز» اشاره کرد.

فرجام

ایرج شیرین‌سخن

«رسم است هر که داغ جوان دید، دوستان/ رأفت برند حالت آن داغ دیده را| یک دوست زیر بازوی او گیرد از وفا/ وان یک ز چهره پاک کند اشک دیده را| آن دیگری برو بفشاند گلاب و شهد/ تا تقویت کند دل محنت کشیده را| یک جمع دعوتش به گل و بوستان کند/ تا برکنندش از دل، خارِ خلیده را|...| آیا که داد تسلیت خاطرِ حسین/ چون دید نعش اکبر در خون تپیده را| آیا که غَمگساری و اندُه بری نمود/ لیلای داغ دید زحمت کشیده را| بعد از پسر، دل پدر آماج تیر شد/ آتش زدند لانه مرغ پریده را». شعری که خواندید، بخشی از سروده ایرج میرزاست که در رثای شهادت حضرت علی‌اکبر فرزند امام حسین (ع) سروده شده. آنان که ایرج میرزا را با آثار هزلش می‌شناسند، شاید باور نکنند که او چنین اشعاری نیز در انبان هنر خود دارد. از علامه طباطبایی صاحب‌المیزان نقل شده است که حاضر بود ثواب بیت آخر این شعر یعنی «بعد از پسر...» را با ثواب نگارش کل «المیزان» عوض کند. ایرج میرزا شاعر، سرشناس عصر مشروطیت ۹۳سال پیش در چنین روزی، برابر ۲۲اسفند ۱۳۰۴ در ۵۲سالگی درگذشت.

دژاوو

تختی؛ کتابی که صفحه آخر آن افتاده است!

حضور فیلم «غلامرضا تختی» در جشنواره فیلم فجر و تابوشکنی آن در نمایش دلیل اصلی مرگ یکی از اسطوره‌های تاریخ معاصر ایران، بار دیگر جنگ و جدل‌های مربوط به طرفداران دو فرضیه «خودکشی» و «قتل» را از زیر خاکستر ایام بیرون آورد. با این که «غلامرضا تختی» ساخته بهرام توکلی ساختار فوق فقط به نوعی شجاعت خویش برای قرارگرفتن در یک‌سوی خط متمایزکننده طرفداران خودکشی و قتل را به نمایش گذاشت، بی‌آن که بتواند کسی را در خصوص درستی نظریه خود مجاب کند. صحبت‌های چندی پیش جمشید مشایخی در متهم‌کردن همسر تختی به‌عنوان عامل اصلی انتحار اسطوره کشتی و ورزش ایران را نیز باید از همین منظر تحلیل کرد؛ هرچند که استاد مشایخی یک‌قدم هم از فیلم فراتر رفته و ضمن تأیید خودکشی مقصر احتمالی آن را نیز معرفی می‌کند!

مرگ تختی و دوراهی بی‌سرانجام

این که بهروز افخمی طرفداران نظریه خودکشی را افسانه‌سرایان سانتی‌مانتال خطاب می‌کند، تیغ دو دَمی است که یک‌سوی آن شخص افخمی را نشانه رفته است. او که ظاهرا ترجیح می‌دهد فرضیه قتل تختی

و نقش احتمالی حکومت پهلوی و ساواک در این ماجرا با پیش کشیدن نشریه خودکشی کمرنگ و لوث نشود، به این سوال پاسخ نمی‌دهد که چرا در اثر خودش یعنی فیلم «جهان پهلوان تختی» شجاعت اتخاذ تصمیم برای اصل گرفتن یکی از این فرضیه‌ها را ندارد و سیاست «ابهام ابدی» را برای اثر

«غلامرضا تختی» ساخته بهرام توکلی-۱۳۹۷

خود برمی‌گزیند. هرچند که به نظر می‌رسد اگر افخمی امروز بخواهد بار دیگر تختی را سوژه یک فیلم سینمایی قرار دهد، سمت فرضیه قتل غش خواهد کرد. او البته در بطن پاسخ خود به ادعای جمشید مشایخی تحلیلی را هم مطرح می‌کند، مبنی بر این که حتی اگر فرضیه خودکشی را هم جدی بگیریم، اذیت کردن تختی از سوی حکومت که در فشارهای ورزشی، اقتصادی و حتی اجتماعی متبلور شد، به‌عنوان عامل اصلی سوق یافتن اسطوره به سمت خودکشی، نهایتا دست کمی از قتل ندارد.

اسطورگی و بری‌بودن از خطا

چیزی که امثال افخمی و برخی دیگر از دوستداران غلامرضا تختی را می‌آزارد، شاید علاوه بر احتمال دست‌داشتن ساواک در مرگ یکی از بی‌بدیل‌ترین چهره‌های اجتماعی، ورزشی و حتی سیاسی تاریخ معاصر ایران و نگرانی از قسر در رفتن مقصر اصلی در پیشگاه قضاوت تاریخ، «حرمت خودکشی» و متهم‌شدن تختی به انجام این گناه کبیره است. اعتقاد به بری‌بودن اسطوره‌ها از خطا، میلی ذاتی است که تقریبا در وجود همه انسان‌ها وجود دارد اما شاید در قضیه غلامرضا تختی و نیم‌قرن بعد از اتفاقی که در اتاق شماره ۲۳ هتل آتلانتیک افتاد، همان بسنده کردن به فرضیه «مرگ مشکوک» یا «سوال بی‌پاسخ» تنها راه نجات از تبعات قضاوت‌های احساسی و جنگ و جدل‌های کلامی باشد؛ سیاستی که بهروز افخمی با هوشمندی در «جهان پهلوان تختی» به نمایش گذاشت اما امروز شاید فقط به قیمت قرارگرفتن در بطن یک جنجال بی‌حاصل مشغول تبری ضمنی از آن است.

معما

زادروز نابخشوده!

«به خاطر گلی که وارد دروازه خودمان کردی، از تو متشکریم»، و آنگاه صدای شلیک گلوله بود که فضا را پر کرد! دوم جولای ۱۹۹۴ میلادی و در حالی که هنوز دو هفته به پایان جام‌جهانی فوتبال در ایالات متحده آمریکا باقی مانده بود، خبری مثل بمب ترکید و پانزدهمین دوره بازی‌های جام‌جهانی را تحت‌تأثیر خود قرار دارد. خبر این بود: «آندرس اسکوبار مدافع تیم‌ملی فوتبال کلمبیا در پی حذف این تیم از رقابت‌های جام‌جهانی و بعد از بازگشت به کشورش هدف گلوله قرار گرفت و کشته شد. اخبار تکمیلی حکایت از آن داشت که قتل اسکوبار اقدامی تنبیهی از سوی عضو یکی از کارتل‌های موادمخدر و در پاسخ به اشتباه او در زدن گل به خودی طی بازی با آمریکا بوده است! قتل اسکوبار به خودی خود برای تحت‌تأثیر قراردادن جام‌جهانی کافی بود، اما دلیل این اقدام یعنی زدن گل به خودی که اتفاقی عادی در زمین فوتبال به شمار می‌رود، بیش از پیش بر بار تراژیک ماجرا افزود.»

مدعی جدی قهرمانی جام‌جهانی ۱۹۹۴

۵۲سال پیش در چنین روزی، برابر ۱۳ مارس ۱۹۶۷ میلادی، آندرس اسکوبار، بازیکن تیم اتلتیکوناسیونال کلمبیا و تیم‌ملی فوتبال این کشور در شهر مدلین به دنیا آمد. او ۲۷سال بعد در اوج دوران حرفه‌ای جان خود را بر سر اتفاقات معمول و عادی حرفه‌اش گذاشت. ۱۷ ژوئن ۱۹۹۴ جام‌جهانی آمریکا با دیدار دو تیم آلمان (قهرمان دور قبل) و بولیوی آغاز شد. در این دوره از مسابقات جام‌جهانی، تیم‌ملی فوتبال کلمبیا یکی از مدعیان قهرمانی به شمار می‌آمد. این تیم در مسابقات مقدماتی و انتخابی جام‌جهانی از خود چهره‌ای سهمگین به نمایش گذاشته اما باخت در نخستین بازی و مقابل تیم قدرتمند رومانی کاخ آرزوهای کلمبیایی‌ها را بر سرشان خراب کرد. حالا دیگر تنها امید برای صعود در بردن تیم نه چندان قدرتمند آمریکا تبلور یافته بود، اما...

۲ باخت و حذف از جام‌جهانی ۱۹۹۴

حتی خوشبین‌ترین طرفدار تیم‌ملی فوتبال آمریکا هم گمان نمی‌کرد این تیم موفق شود کلمبیا را با وجود ستاره‌هایی چون والدراما و آسپریلا شکست دهد اما وقتی در دقیقه ۳۵ بازی آندرس اسکوبار برای دفع یک توپ در محوطه جریمه خودی تکل رفت و به اشتباه توپ را وارد دروازه تیم‌ملی کشورش کرد، کلمبیایی‌ها فهمیدند که در این جام قرار نیست اتفاق خوبی برایشان بیفتد. کلمبیا این بازی را با نتیجه ۲ بر یک واگذار کرد و برد ۲ بر صفر مقابل تیم‌ملی سوییس هم باعث نشد که پرامیدترین تیم‌ملی فوتبال کلمبیا در قرن بیستم از جام‌جهانی ۱۹۹۴ حذف نشود. تیم به خانه برگشت و ۶ روز بعد آندرس اسکوبار برای آن گلی که به اشتباه وارد دروازه خودی کرد، کشته شد. از شاهدان عینی نقل شده است که قاتل پس از شلیک هر گلوله با صدای بلند فریاد می‌زده است «گل»، تا به ترتیب دوم جولای ۱۹۹۴ به زشت‌ترین روز تاریخ فوتبال جهان تبدیل شود.

ورود توپ به دروازه کلمبیا با تکل اسکوبار-۱۹۹۴

جدول شماره ۱۶۴۳

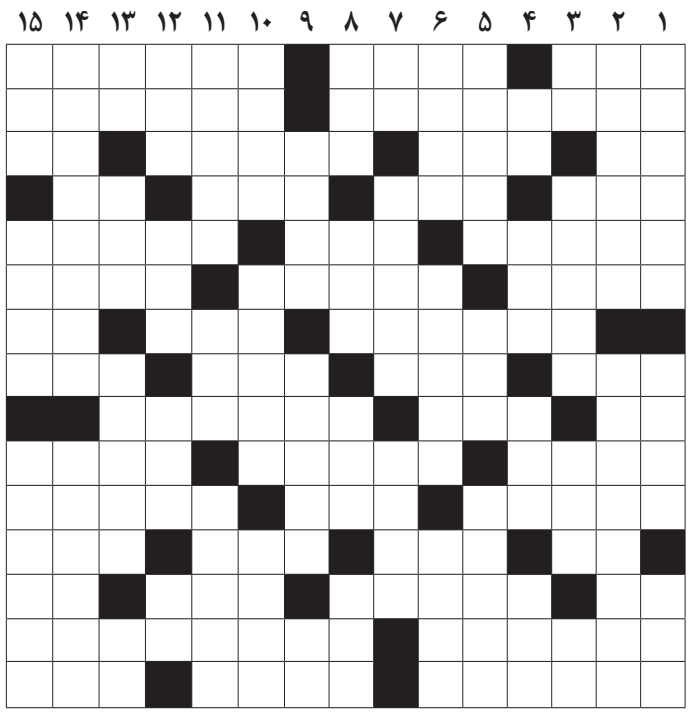

افقی

۱-زمان بی‌پایان-فیلم مرتضی فرشباف-پستاندار بومی‌آفریقا
۲-پایتخت‌شیلی-بامنفعت
۳-رساله دکتری-گوالیدن-روزنامه پرشمارگان ژاپنی-عددروستا
۴-نار-عدد مجهول سه تا نه-از قله‌های زاگرس-از لوازم‌پیشرفت
۵-پلیس محافظ راه‌ها-نظرات انتخاباتی-اصیل و پاک‌نژادبودن
۶-خراب‌وفاسد-شهری در فارس-شکسته‌شده
۷-مدرسه ابتدایی-فیلم ابوالفضل جلیلی-حرف خطاب
۸-اراده قوی-غرش ابر-نخستین قومی که در ایران تشکیل حکومت داد-شکم
۹-آش-روی کردن بخت و اقبال-دومین کشور پهناوردنیا
۱۰-پاره‌سنگ ترازو-محل خروج گدازه از کوه آتشفشان-تیم‌علی‌دایی در آلمان
۱۱-پرنده هندوستان-وصله ناپیدا-واحدوزنی برابر سیصدکیلوگرم
۱۲-سرای مهر-پول دو کره-سر-سود حرام
۱۳-تکرارش آوای فاخته است-حرکتی که از روی خواستن باشد-از پونه بیزار است-سایه
۱۴-غیرایرانی-یکی از بناهای تاریخی ارزشمند شهر تبریز
۱۵-کمدآشپزخانه-ابزار-گهواره

عمودی

۱-شروع ورزشی-فرود آدم و حوا از بهشت-شیرینی کرمانشاه
۲-برگشت و انعکاس امواج-ستاره سابق فوتبال دنیا
۳-آرامش را شولوخف نوشت-گواهی دادن-رتبه دوست‌داشتنی-تیرپیکاندار
۴-دمای غیرطبیعی بدن-از شهدای کربلا-رود جیحون-جواب‌مثبت
۵-ناخوش-غذای تزریقی-همراه «سیب» از شهرهای استان سیستان‌وبلوچستان است
۶-کوبیدنی مطبخ-پرتعداد و زیاد-خودروی باری سبک
۷-مرگ تو خالی-نوشاد-از توابع اصفهان
۸-نام مقامی از دوازده مقام موسیقی-ریسمان-یک حرف و سه حرف-چین و شکن
۹-تیم‌فوتبالی در فرانسه-رزمایش-مخترع تلفن
۱۰-راحت و میسر-بی‌همتا-روده‌ها
۱۱-ابزار صیقل دادن-شکلک درآوردن-ضرر و زیان
۱۲-مقابل خوبی-جنگ شتر-روزگار-باران اندک
۱۳-مادر تازی-گوسفند جنگی-دارای میوه یا محصول-دریای عرب
۱۴-مجموعه اسباب یا وسایل کاری یا شخصی-درخشان
۱۵-سحر باران مغولان-علامت صفت عالی-بادام
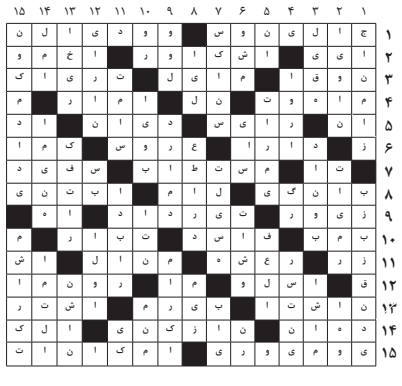
حل جدول شماره ۱۶۴۲